

ION G. SBIERA ȘI MIȘCAREA NAȚIONALĂ A ROMÂNILOR DIN BUCOVINA

ALIS NICULICĂ

Ion G. Sbiera und die Nationalbewegung der Rumänen in der Bukowina

(Zusammenfassung)

Der Artikel *Ion G. Sbiera und die Nationalbewegung der Rumänen in der Bukowina* is dem 180jährigen Geburtsjubiläum des Professors, Literaturhistorikers, Philologen, Folkloristen und Gründungsmitglieds der Rumänischen Akademie (1866) Ion G. Sbiera gewidmet. Es handelt sich um eine Darstellung seines Lebens und seiner didaktischen Tätigkeit im Kontext einer Gärungsepoche des Kulturlebens der Rumänen in der Bukowina. Aus dieser Perspektive ist „die nationale Emanzipation der Bukowiner Rumänen“ für den Gelehrten Ion G. Sbiera „das grosse Ziel seines Lebens“.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Pädagoge, Verantwortungsbereitschaft, studierende Jugendliche, Bibliothek, Theater, Vorlesungen, Periodika, Assoziierungsformen, Identitätsausbildung, Kunstbewegung, Freizeit.

La 1 noiembrie 1836, venea pe lume, la Horodnic de Jos, cărturarul Ion G. Sbiera, una dintre personalitățile marcante ale culturii românești din Bucovina, om de știință, istoric literar, filolog, folclorist, strălucit pedagog, sprijinitor al învățământului românesc și al mișcării de renaștere națională a românilor din Bucovina. Născut într-o familie de țărani înstăriți, Ion era cel de-al optulea copil, din cei zece (majoritatea fete) ai soților Gheorghe și Ana Sbiera, având un singur frate, Nicolae, viitor preot (n. 1834).

Ion și Nicolae vor deprinde primele noțiuni de scriere și citire de la unul dintre învățătorii ambulanti care cutreierau Bucovina în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Pentru că dovediseră ușurință la învățare, cei doi băieți au fost trimiși la școală, în Rădăuți (1845–1848), unde își vor însuși temeinic limba germană,

Analele Bucovinei, XXIV, 2 (49), p. – , Rădăuți – București, 2017

pentru că, deși orașul era „mai de tot românesc”¹, toate materiile în școală se predau în limba germană și niciun profesor nu cunoștea limba română: „Într-această tristă pozițiune, am ajuns mai ales din a treia clasă gimnasială, de când începusei a ști mai multe în graiul nemțesc decât în cel românesc!”². În 1848, I. G. Sbiera s-a înscris la Gimnaziul de patru clase din Cernăuți, pentru a termina clasa a patra primară. Despre cum era capitala provinciei în anul revoluției, Sbiera scrie în memoriile sale: „În Cernăuți găsăi mai mulți străini decât în Rădăuți și auzăi acolo vorbindu-se mai adeseori și rusește; în piețele de negoț însă predomina graiul românesc, nu însă și prin dughiene”³. La școală, profesorul de limba română nu știa nici măcar citi românește, astfel că, la orele sale, „el citea cu unii copii rusește, iar pre frate-mieu și pre mine ne făcea învățători pentru școlerii români”⁴. Această descriere reflectă o realitate tristă a unui învățământ care se desfășura sub semnul improvizației.

Ion G. Sbiera a urmat apoi Gimnaziul Superior, de opt clase, din Cernăuți, între 1849 și 1857, beneficiind și de o bursă anuală de 80 de florini din partea Fondului Religionar Ortodox⁵. Era perioada postpașoptistă, iar la Cernăuți rămăsese în exil cărturarul transilvănean Aron Pumnul. Acesta devine titularul primei Catedre de limba română de la Gimnaziul cernăuțean și, astfel, ajunge profesorul lui Ion G. Sbiera. Influența sa asupra tânărului învățăcel a fost hotărâtoare, contribuind decisiv la formarea conștiinței și a caracterului său: „Înrâurința lui culturală asupra mea a fost determinantă și decisivă. Convenirile mele din ce în ce mai dese și tot mai intime cu acest mare și iscusit învățător au lăsat urme neșterse în sufletul meu și, pe nesimțite, m-au făcut să apuc calea și direcția în care m-am mișcat în toată viața mea ulterioară”⁶. Pumnul și-a pus la dispoziția gimnaziștilor propria bibliotecă, în care se găseau și cărți românești care nu puteau fi procurate din altă parte. El i-a responsabilizat pe elevi, numindu-i, pe rând, pe cei mai studioși, în funcția de custode. Primul ei „custode” a fost Ion G. Sbiera⁷. După el au urmat alții, între care și Mihai Eminescu. Prin intermediul lui Aron Pumnul, Sbiera a ajuns să-i cunoască pe frații Hurmuzachi: Constantin, Eudoxiu, Gheorghe și Alexandru (Alec), cu acesta din urmă stabilind o relație deosebită.

În perioada 1857–1861, Ion G. Sbiera este student la Facultatea de Drept a Universității din Viena, frecventând, în paralel, și cursurile Facultății de Filosofie. La fel ca toți studenții din acea vreme, Ion G. Sbiera era mereu conectat la ceea ce

1 Ion G. Sbiera, *Familia Sbiera, după tradițiune și istorie și Amintiri din viața autorului*, cu nouă ilustrațiuni familia[le], Cernăuți, Tipografia Universitară î. cr. a lui R. Eckhardt, 1899, p. 92.

2 *Ibidem*, p. 93.

3 *Ibidem*, p. 96.

4 *Ibidem*.

5 Alis Niculică, *Ion G. Sbiera. Viața și opera, Prefață* de prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera”, 2005, p. 36, 37.

6 I. G. Sbiera, *op. cit.*, p. 106.

7 Alis Niculică, *op. cit.*, p. 38.

se întâmpla în plan politic, cultural și social în Bucovina. Astfel, în martie 1861, când erau organizate alegeri parlamentare în întreg imperiul, Ion G. Sbiera, împreună cu mai vechii săi prieteni Artemie Berariu și Leon Popescu, a alcătuit un apel către alegătorii români din Bucovina, îndemnându-i la înțelepciune și discernământ, realizând chiar un portret al celor ce ar merita să fie aleși: „născuți din moși strămoși bucovineni și de legea noastră dreptcredincioasă [...]; să fie iubitori de patrie, religioși și naționali [...]; să fie cutezători, cu bărbăție, cu tărie de duh și cu vîrte [...]; să fie buni de gură și ajunși la cap, ca să poată pătrunde toate interesele înfățișărilor săi, ale patriei și națiunii și să le apere cu căldură și foc și cu argumente lovitoare [...]; să fie cunoscători de referințele patriei și națiunii și bisericii [...]; să fie oameni probați și de faptă [...]”⁸.

După studiile vieneze, I. G. Sbiera revine la Cernăuți pentru a-i urma la Catedra de limba și literatura română de la Gimnaziul cernăuțean (1861–1871) marelui și îndrăgitului său profesor, Aron Pumnul, grav bolnav⁹. Între elevii iluștri pe care i-a pregătit s-a aflat și tânărul Mihai Eminescu. Ion G. Sbiera a urmat linia trasată de Pumnul în procesul de predare și, realizând faptul că elevilor le lipsesc cunoștințe elementare de istorie națională, a încercat să suplinească această lacună, ținându-le și prelegeri de istorie a românilor. Aceste prelegeri erau completate, în mod inspirat, cu diferite manifestări, organizate împreună cu elevii (excursii, serbări religioase etc.), manifestări care se transformau, pe nesimțite, în adevărate serbări cu caracter național: se cântau cântece populare, se recitau poezii patriotice, se țineau discursuri¹⁰.

În 1862, I. G. Sbiera s-a aflat între intelectualii români care au pus bazele *Reuniunii Române de Lectură* din Cernăuți, societate ce-și va schimba numele, în ianuarie 1865, în *Societatea pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina*. Scopul declarat al noii societăți era unul cultural, de promovare a limbii și literaturii române. Grupând în jurul său cele mai luminate minți ale Bucovinei, a devenit, în scurt timp, cel mai important reper al vieții culturale și naționale a românilor din Bucovina, organizând filiale în toate orașele și în localitățile rurale mai mari, acordând burse de studii și premii literare, jucând un rol fundamental până la Unire.

Primul comitet de conducere al Societății era format din Mihai Zotta – președinte, Alexandru Hurmuzachi – vicepreședinte și I. G. Sbiera – secretar. „Dacă Al. Hurmuzachi este cel dintâi conducător al Societății, I. G. Sbiera este întemeietorul și sufletul ei. De la dânsul a pornit inițiativa înființării, el a elaborat primul proiect de statut, el a intervenit pentru a obține aprobarea lui. Și după înființare, I. G. Sbiera este cel mai important factor al ei, rămânând în comitet, cu

8 I. G. Sbiera, *op. cit.*, p. 135.

9 N. Teaciu-Albu, *Viața și opera lui I. G. Sbiera*, Cernăuți, Editura Liceului „Aron Pumnul”, 1936.

10 Al. Procopovici, *Doi dascăli bucovineni: I. G. Sbiera și Sextil Pușcariu*, în „Luceafărul”, anul XV, nr. 4–5, Sibiu, 1920, p. 49–57; Alis Niculică, *op. cit.*, Suceava, 2005, p. 40, 41.

puține întreruperi, până în anul 1896”¹¹. De asemenea, I. G. Sbiera va conduce, pentru câțiva ani, organul de presă al acesteia, „Foaia Societății” (1866–1869), după moartea redactorului Ambrozie Dimitroviță¹².

Dezvoltarea teatrului în Principate va însemna pentru românii din Bucovina o atracție irezistibilă. Astfel, încă din primii ani după constituirea Reuniunii Române de Lectură, membrii ei au căutat să aducă o trupă și la Cernăuți. În ianuarie 1864, boierul Alexandru Costin, membru al Reuniunii, la îndemnul fratelui său, Emanuel, care locuia la Botoșani, a angajat trupa Fani Tardini pentru a prezenta o suită de spectacole în capitala Bucovinei. Acest lucru a fost posibil cu acordul autorităților și cu sprijinul direct al fraților Alecu și Gheorghe Hurmuzachi, care au garantat acoperirea eventualului deficit bănesc care s-ar fi ivit din lipsă de spectatori¹³.

Trupa a susținut reprezentații la Cernăuți în perioada 1/13 martie – 29 mai 1864, la Hotelul Moldova. În memoriile sale, I. G. Sbiera nota: „Prima reprezentațiune a avut loc într-a 1/13 martie 1864 în sala teatrală din Hotelul de Moldova. S-a jucat *Radu Calomfirescu*, dramă cu cântece în patru acte și un spectacol, de I. Dumitrescu. Sala era ticsită de public român; nu lipseau nici țărani, nici școleri; se luaseră de mai înainte dispozițiuni pentru aceasta. Toți așteptară cu nerăbdare rădicarea cortinei. Primele accente românești ce au răsunat de pe scenă au fost cele cuprinse în cântecul *Mihai Viteazul*: „Astăzi, fraților români,/ ne vedem și noi stăpâni,/ pe-ale noastre namestii,/ ce ședea mai tot pustii!...// Nu putea bietul român/ de tiranul de păgân,/ nici de casă a-și vedea,/ ci soarta își blestema!...// Acum toți ne-am ușurat/ și rana ne-am vindecat./ Să trăiască, să trăiască/ cel cu chica oltenească!// Așa noi toți să strigăm/ și credință să urăm/ Prințului Mihai Viteazul/ cel ce ne-a tăiat necazul”.

Acest cântec – spune mai departe I. G. Sbiera –, executat în mod admirabil de către un cor numeros, a electrizat și a fermecat poporul român. Nu se sfârșise bine prima strofă și publicul, răpit de însuflețire nedescriptibilă, izbucni în aplauze și strigăte de «bravo[!]» și de «trăiască[!]», de cutremurau pereții și socotiai că are să se prăbușească sala de atâta zgomot! Nici când nu se văzuse atâta entuziasm! Puținii străini prezenți sta uimiți, nedându-și sama de cauza acestei însuflețiri supreme. Abia mai pe urmă, după reprezentare, cunoscură însemnătatea cântecului și a dramei întregi, și de aceea nu s-a mai permis de către poliție repetiția ei, cu toată stăruința comitetului aranjatoriu!”¹⁴.

Interdicția nu a împiedicat însă publicul să facă neîncăpătoare sala mare a Hotelului Moldova la toate cele 33 de reprezentații. Despre impactul acestor

11 C. Loghin, *Șaptezeci de ani de la înființarea Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina (1862–1932)*, Cernăuți, 1932, p. 5–6.

12 Alis Niculică, *op. cit.*, p. 41–43.

13 Alis Niculică, *Din istoria vieții culturale a Bucovinei. Teatrul și muzica (1775–1940)*, *Cuvânt-înainte* de prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, București, Casa Editorială Floare albastră, 2009, p. 68, 69.

14 Ion G. Sbiera, *Familia Sbiera...*, p. 188.

spectacole asupra publicului român, în special asupra tinerilor gimnaziști, notează istoricul T. V. Ștefanelli, pe atunci elev la Gimnaziul Superior din Cernăuți: „Venea publicul din toate unghiurile Bucovinei să asiste la reprezentații, iar studenții nu lipseau [...]. Cei ce puteau plăti prețul mic de intrare ce era stătorit pentru studenți, intrau cu bilete cumpărate de dâșii; la mulți le împărțea Comitetul teatral bilete prin profesorul Sbiera, iar restul forma un grup înaintea ușii de intrare și nu era seară să nu se afle câțiva bărbați cu dare de mână, cari plăteau intrarea pentru grupul întreg de studenți ce asediau ușa teatrului. Astfel, tot parterul teatrului era ocupat cu studenți [...] Și asupra noastră, a studenților, a avut acest teatru mare înrâurire. Vedeam piese patriotice naționale, auzeam o limbă frumoasă și cântece bine executate și, astfel, ne îndeletniceam și noi în declamațiuni și ne însuflețeam din piesele alcătuite din istoria trecutului nostru. Toată învățătura noastră în decursul celor opt ani de zile din liceu n-a avut atâta influență asupra dezvoltării noastre naționale ca acest teatru. Acuma să fi văzut biblioteca studenților cât era de căutată și cum piesele publicate de V. Alecsandri, C. Negruzzi, M. Millo și de alți autori erau citite și răscitite de studenți. Intrase o boală între noi a repeta cântece și fraze de teatru, a face poezii și a scrie chiar piese de teatru, pe care le arătam pe întrecute unul altuia”¹⁵.

Alecu Hurmuzachi scria în „Foaia Societății”: „Iată dar primul rezultat cu care ne mândrim cu tot cuvântul înaintea străinilor, dându-le ocazia de a face o descoperire mare, pe care mulți din ei poate nu o așteptau, aceea adică că limba noastră e destul de înaintată și dezvoltată (dezvoltată, n.n.), ca să poată servi de mijloc pentru interpretarea și executarea artei dramatice și că, cu toată înaintarea culturii străine, pe lângă toată modestia noastră, ne putem produce cu o trupă dramatică, cu un teatru, cum cel puțin aici în Cernăuți poate numai rareori a fost altul mai bun”¹⁶.

Elev la Cernăuți, Eminescu a fost prezent, zi de zi, la toate spectacolele trupei Tardini. I. G. Sbiera a realizat impactul covârșitor pe care teatrul în limba română l-a avut asupra elevilor săi, obișnuiți de profesorii germani cu ignorarea până la dispreț a limbii și istoriei poporului român. Într-o scrisoare trimisă, în 3 iulie 1889, lui Titu Maiorescu, invocând motivele pentru care Eminescu a renunțat la studiile cernăuțene, Sbiera nota: „În anul 1864, venise Fani Tardini cu trupa sa la Cernăuți și dădu primele reprezentațiuni naționale la noi în țară. Însuflețirea ce au produs-o aceste reprezentațiuni asupra publicului român a fost nedescriptibilă; credeam cu toții că a sosit și pentru noi ora mântuirii și că de aici înainte vom ave și noi a ne mișca în elementul nostru!

Asupra tinerimii înrâurirea a fost și mai puternică, cu deosebire asupra celei de la gimnasiu conduse de mine și căreia îi procuram gratis intrarea la reprezentațiunile teatrale. M. Eminescu, spirit deștept, și inimă ușor impresionabilă,

15 Teodor V. Ștefanelli, *Amintiri despre Eminescu*, Iași, Editura Junimea, 1983, p. 75, 76.

16 A. Hurmuzachi, *Teatrul național în Cernăuți*, în „Foaia Societății...”, anul I, 1865, p. 61.

n-a rămas scutit de efectele representațiilor; asupra lui au făcut o înrâurire chiar mai mare, cu deosebire asupra celei de la gimnasiu conduse de mine și căriia îi procuram gratis intrare la reprezentațiunile teatrale [...]”¹⁷.

În cadrul Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, se înființează un comitet care urma să se ocupe numai de promovarea teatrului românesc. Acest comitet, după a doua stagiune a trupei Fani Tardini (martie 1865), a discutat despre repertoriul care ar trebui să fie promovat de către trupele care urmau să viziteze Bucovina. Tinerii intelectuali susțineau promovarea unui teatru de idei, în care să se promoveze specificul național românesc. A avut însă câștig de cauză cealaltă parte, care considera că teatrul e merit și să distreze publicul, așa că prezența spectacolelor așa-zis «ușoare» nu trebuie interzisă. Deoarece, argumentau aceștia, piesele, fie ele românești sau străine, aveau un impact benefic asupra publicului, prin simplul fapt că se jucau în limba română¹⁸.

În timp ce numărul trupelor de teatru din Regat care poposesc în Bucovina crește constant, în provincia românească aflată în granițele Imperiului Austriac se dezvoltă o mișcare artistică deloc de neglijat, mai ales în rândul tinerilor, cei care aveau să înfăptuiască Unirea, dar și în rândul țăranilor și intelectualilor grupați în jurul bisericilor sau în cadrul filialelor Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina. Despre apariția formațiilor corale și artistice ale elevilor, Ion G. Sbiera nota în *Amintirile* sale: „Până după anul 1860, românii bucovineni n-aveau alte petreceri naționale decât nunțile, cumătriile, colocăriile, hramurile și rugile, zilele onomastice, vergelurile și horele sătești”. Și mai departe: „După ce se înmulțiseră tinerii cu studii mai superioare, nu se îndestulară la astfel de petreceri, numai cu ospățul, cu jocul cărților și cu danțurile, ci introduseră în ele, pe încetul, cântece patriotice și naționale, executate în coruri improvizate, precum și urări și toasturi. Un pas înainte în numărul și în modul petrecerilor naționale s-a făcut în anul 1862, cu introducerea așa-numitelor excursiuni maiiale (desfășurate la începutul lunii mai, n.n.), aranjate de studenții gimnasiaști români din Cernăuți, mai întâi numai pentru sine, mai apoi, însă, și pentru publicul român din oraș și din împrejurime. La aceste excursiuni erau cântările și declamările patriotice și naționale – lucrul principal; jocurile, când se puteau și gustărica de întărire venea în linia a doua și a treia”. Petrecerile în aer liber, la care luau parte oameni din toate categoriile sociale, aveau menirea, în viziunea romantică a lui I. G. Sbiera, să ducă la ștergerea diferențelor dintre păturile sociale, care trebuiau să fie „unite între ele spre cooperare comună, pentru prosperarea întregului corp național, numit popor

17 I. E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol. III, București, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, 1932, p. 116, 117; Teodor V. Ștefanelli, Radu I. Sbiera, Samoil I. Isopescu, *Amintiri despre Eminescu. Profesori și colegi bucovineni ai lui Eminescu*, ediție îngrijită, prefete, microbiografii, note, bibliografie și postfață de Pavel Țugui, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1996, p. 213, 214.

18 Alis Niculică, *Din istoria vieții culturale a Bucovinei...*, p. 75.

român”, singurul impediment într-o „fuzionare comună”, fiind „diferența culturii, a vederilor sociale și a mijloacelor de trai!”¹⁹

Datorită calităților sale de profesor și cercetător, Ion G. Sbiera, devine, alături de Alexandru Hurmuzachi, în 1866, propunerea Bucovinei pentru nou înființată Societate Literară Română de la București, ce reunea cele mai importante personalități ale spațiului românesc, care avea drept scop întocmirea dicționarului și glosarului limbii române. Societatea transformându-se în Societatea Academică Română, Sbiera a devenit, astfel, membru fondator al acestui înalt forum științific. La 8/20 august 1867, el va fi ales secretar al Societății Academice²⁰. Câteva zile mai târziu, este numit în comisia însărcinată cu alcătuirea unui „proiect de ortografie după principiu etimologic, căutând a concilia, pe cât se poate, și fonetica limbii cu dânsul”²¹.

Din 1871, I. G. Sbiera primește funcția de custode al Bibliotecii Bucovinei, pe care o va îndeplini cu sârguință și conștiinciozitate timp de patru ani, el păstrându-și postul de custode și după înființarea Universității (1875) și trecerea Bibliotecii Țării în subordinea acestei instituții.

Cu o activitate științifică și culturală deosebită, I. G. Sbiera se bucura de un prestigiu cum puțini contemporani îl aveau. Acest lucru, dublat de o experiență didactică îndelungată, determină autoritățile să-l propună ca profesor pentru Catedra de limba română la nou înființata Universitate, chiar dacă avea o licență în drept. În ziua de 18 octombrie 1875, la inaugurarea cursului, el va încălca hotărârea oficialităților de a ține cursurile în limba germană și va deschide cursul cu discursul intitulat *Educația veche și educația nouă*, acesta fiind, de altfel, primul curs rostit în limba română la Universitatea cernăuțeană²².

Profesorul Ion G. Sbiera va fi mereu alături de studenți, sprijinindu-i în acțiunea lor de a se constitui într-o societate studentească românească. Așa s-a născut Societatea Academică „Arboroasa”, ce a promovat cultura și valorile naționale și care va avea, în scurta-i existență, să zguduie societatea Bucovinei. După dizolvarea „Arboroasei” în urma unui proces cu mare răsunet în spațiul românesc, profesorul Ion G. Sbiera și-a încurajat studenții în formarea Societății „Junimea” (1878), care va fi una dintre cele mai active societăți studentești pe plan cultural, dar și politic. De asemenea, i-a susținut în încercările lor de a edita unele publicații, dintre acestea mai importantă fiind „Încercări literare” (13 februarie 1892 – 13 ianuarie 1893)²³.

19 Ion G. Sbiera, *Familia Sbiera...*, p. 196, 197; Alis Niculică, *Din istoria vieții culturale a Bucovinei...*, p. 185.

20 Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române. Repere cronologice*, București, Editura Academiei Române, 1992, p. 9.

21 Alis Niculică, *Ion G. Sbiera. Viața și opera*, p. 43.

22 *Ibidem*, p. 45.

23 Pavel Țugui, *Bucovina – istorie și cultură*, București, Editura Albatros, 2000, p. 159, 160.

La 14 decembrie 1898, I. G. Sbiera, doctor în filosofie, profesor la Universitatea din Cernăuți și membru al Academiei Române, avea să fie răsplătit de către Regele Carol I cu titlul de membru al Ordinului „Coroana României” în gradul de Comandor. „Decretul, semnat de Regele Carol I și ministrul Afacerilor Străine, D. Sturdza, era cea mai înaltă recunoaștere a activității de o viață a omului de știință și cultură I. G. Sbiera, pusă în slujba neamului său”²⁴.

Cursurile sale ținute la liceu și apoi la Universitate, alcătuite pentru un auditoriu neavizat, se constituie în „adevărate pagini de istorie a poporului român”²⁵. Cele două tomuri ale sale, *Contribuiri pentru o istorie socială...* (în care prezintă istoria românilor de la 107 până la 1504) și *Mișcări culturale și literare la românii din stânga Dunării...* (care analizează perioada 1504–1714) sunt unice în istoria culturală a Bucovinei, ele reprezentând și primele cursuri didactice ale istoriei limbii și literaturii române, dar și de istorie a neamului românesc, concepute pe baze științifice, având un rol important în pregătirea multor generații de elevi și studenți.

I. G. Sbiera, omul care, așa cum mărturisea în *Amintirile* sale, și-a petrecut întreaga viață „cu ochii în carte și cu condeiul în mână”²⁶, a trăit la maximum fiecare clipă, învățând continuu, citind și instruindu-se, în condițiile oferite de contextul politic al vremii, marele țel al vieții sale fiind emanciparea națională a românilor bucovineni. El va părăsi această lume la 22 octombrie 1916, la Cernăuți, în plin război mondial. Nu a mai apucat zilele emoționante ale Marii Uniri. Trupul său se odihnește în Cimitirul Vechi din Cernăuți, alături de mult iubitul său dascăl, Aron Pumnul. Cu el s-a încheiat, practic, o epocă din istoria Bucovinei, epocă de mari frământări și căutări, care însă și-a croit drumul, cum era firesc, spre unitate politică și teritorială cu întregul spațiu locuit de români.

24 Conf. Alis Niculică, *Ion G. Sbiera. Viața și opera*, p. 44.

25 *Ibidem*, p. 9.

26 I. G. Sbiera, *Familia Sbiera...*, p. 406.